

УДК 811.111.'42

**Особливості репрезентації емоційності  
в текстах англomовних авторських казок**

**Пікалова А.О.**

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»,  
м. Харків, Україна*

*У статті проаналізовані засоби вираження емоційності в текстах англomовних авторських казок; виявлені особливості репрезентації емоційності в текстах казок Оскара Уайльда; виокремлено емотивні концепти, що репрезентують емоції у текстовому просторі авторської казки.*

**Ключові слова:** *емоція, емотивний концепт, авторська казка.*

Мова постає не лише інструментом людської комунікації та засобом інформаційного обміну учасників комунікації, але й відображає емоційний стан мовців в акті комунікації. Емоції визначають як багатогранні явища, що характеризуються суб'єктивністю та плинністю, що, у свою чергу, ускладнює процес їх опосередкування у мовленні. Емоції охоплюють усе життя та діяльність людини і широко відображені засобами мови [4, с. 153]. Не аби який інтерес для досліджень викликає аналіз емотивних мовних засобів і механізмів впливу їх на людину.

*Постановка проблеми.* Багатоаспектність проблеми вираження емоцій у мові зумовлює існування різноманітних підходів до її дослідження. В сучасній науці виділяють психолінгвістичний напрям як один із напрямів, в руслі якого вивчаються емоції. У психолінгвістиці, відповідно до філософського принципу співставлення раціонального й ірраціонального, розмежовують два види мовленнєвого впливу: раціональний і емоційний. Емоції розглядають як особливий клас суб'єктивних психологічних станів, що відображаються у формі переживань, відчуттів приємного або неприємного, відношення людини до світу та інших людей [12, с. 89].

*Актуальність* роботи зумовлена загальною антропоцентричністю й емотіологічною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень, зорієнтованих на вивчення всього розмаїття діяльності людини, втіленої в явищах мови, у способах мовленнєвої поведінки мовців, відображеної в текстах авторської казки.

Казка виступає одним із унікальних способів розуміння і зображення світу й людини, яскравим і своєрідним способом категоризації світу. Для сучасної лінгвістики актуальною виступає антропоцентрична спрямованість і розвиток когнітивної лінгвістики, які й визначають вивчення лінгвостилістичних особливостей літературної казки в рамках когнітивної парадигми [1, с. 10].

*Об'єктом* дослідження обрані мовні засоби вираження емоційності у текстовому просторі англomовної казки. *Предметом* дослідження стали особливості репрезентації емоційності у текстах англomовних казок.

*Аналіз останніх досліджень з проблеми.* У руслі сучасних наукових досліджень проблема вивчення емоційної мовленнєвої поведінки людини привертає сьогодні увагу багатьох науковців [2; 3; 9; 11; 12; 14; 15; 16]. Лінгвістів на самперед цікавить класифікація емотивної лексики, емотивність на синтаксичному рівні, емотивність художнього тексту, а також питання міжкультурної специфіки вербальної та невербальної маніфестації емоцій. Учені вирізняють фундаментальні або базові емоції, кількість яких варіюється з погляду представників різних шкіл.

У науковій літературі емоції розуміють як одну з форм відображення, розуміння та оцінки об'єктивної дійсності, іншими словами емоції розглядають як особливу своєрідну форму пізнання і розуміння дійсності. У емоціях людина являється одночасно і об'єктом, і суб'єктом; емоції пов'язані з потребами, що базуються на ґрунті мотивів діяльності людини [8]. Вивчення проблеми відображення емоцій у мовленні з позицій когнітивізму дозволяє науковцям говорити про концепти емоцій або емотивні концепти.

Звернення до вивчення лінгвостилістичних особливостей літературної казки з позицій концептуального підходу вимагає виявлення концептуального змісту тексту казки. Учені зауважують, що основними концептами літературної казки є емотивні концепти ДОБРО і ЗЛО, концепти ЧАРІВНИЦТВО і ДИВО, які разом з концептом ЛЮДИНА формують основу концептуального змісту тексту літературної казки. У наукових розвідках доведено, що автори казок будують сюжет на протистоянні емотивних концептів ДОБРО і ЗЛО, що мають своє лінгвістичне втілення у вигляді дій персонажів казки і виражаються лексичними засобами з позитивними або негативними конотаціями, нейтральними лексичними засобами, що отримують цю конотацію в контексті, а також різноманітними стилістичними засобами, що допомагають створити яскравий, багатий фарбами образ цих емотивних концептів [11, с.349].

Більшість науковців підходять до вивчення емоцій у дитячій літературі з позицій когнітивної лінгвістики [5; 10; 11]. У центрі вивчення науковці ставлять базові емотивні концепти та їх репрезентацію в творах для дітей. Ядром емотивних концептів являються базові емоції. Емотивні концепти формують емоційний простір тексту, що вміщує певну емоційну інформацію [11, с.395]. У дитячому англomовному казковому дискурсі науковці приділяють увагу вивченню лінгвістичних засобів репрезентації емотивних концептів РАДІСТЬ, СТРАХ, ЗЛІСТЬ, ЖАЛЬ, ДОБРО і ЗЛО та деяких інших.

*Мета роботи* – проаналізувати засоби вираження емоційності в текстах англomовних авторських казок (на матеріалі казок Оскара Уайльда).

Мета наукової розвідки передбачає розв'язання таких *завдань*: виявити засоби вираження емоційності в текстах казок; описати засоби вираження емоційності на різних рівнях мови у текстах казок О. Уайльда; виокремити особливості репрезентації емоційності в текстах авторських казок, що аналізуються.

*Матеріалом* дослідження слугували англomовні казки Оскара Уайльда.

*Виклад основного матеріалу.* Казки Оскара Уайльда призначені для дітей різного віку та написані у формі поетичної прози, містять у собі красу авторського мовлення, ритмічні якості тощо. Сам автор часто говорив про страждання та жаль в його казках. О. Уайльд вважав хвилювання, страждання, смуток, жаль частиною людського життя на довгому шляху до щастя. Усі ці душевні хвилювання роблять людину здатною глибоко відчувати емоції, розуміти почуття любові [7, с.178].

Казки О. Уайльда мають наповнення емоціями негативного вмісту ПЕЧАЛЬ, СУМ, СМУТОК, ЖАЛЬ, СТРАЖДАННЯ, ХВИЛЮВАННЯ тощо. Вважаємо за необ-

хідне зупинитися на особливостях репрезентації у казках автора емотивних концептів ПЕЧАЛЬ, СТРАЖДАННЯ, оскільки дані концепти відрізняються специфічною своєрідністю засобів передачі їх у текстах казок О.Уайльда та являються базовими (ключовими).

У казках О.Уайльда емотивні концепти ПЕЧАЛЬ і СТРАЖДАННЯ на лексичному рівні в авторському мовленні представлені або прямою номінацією, або репрезентуються за допомогою описової лексики, або лексики, що виражає емоції. В аналізованому ілюстративному матеріалі знаходимо основний тип номінації даних концептів, що здійснюється за допомогою предикативного вживання прикметників і прислівників. Емотивний концепт ПЕЧАЛЬ репрезентується в казці "TheHappyPrince" таким чином: *sorrow, tobesorry, tobesosad, amarkofdisrespect, the beggars weresittingat the gates, two little boys werelyingino neano the r'sarmstotryto keep the mselveswarm* [13, с.27–38]. СТРАЖДАННЯ, як емотивний концепт, репрезентований у цій же казці за допомогою таких мовних одиниць: *suffering, ugliness, misery, tobecrying, eyes filled withtears* [13, с.27–38]. У зазначеній казці на противагу цим емотивним концептам постає концепт ЩАСТЯ. На лексичному рівні він репрезентується таким чином: *happy, to be admired, to be glad, to look like an angel* [13, с.27–38]. Концепт РАДІСТЬ також знаходить своє відображення в казці "TheHappyPrince": *todance, playgames, laugh, tomakemerry* [13, с.27–38]. Цікавою є репрезентація емотивних концептів, притаманних текстам казок ЧАРІВНИЦТВО і ДИВО. Одним із головних героїв казки "TheHappy Prince" є статуя щасливого принца, яка розмовляє з ластівкою. На рівні мовлення персонажу (статуї принца) репрезентовані ці концепти і вміщені в таку фразу: *"Dearlittle, Swallow," said the Prince, "you tell me of marvelous things, but more marvelousthanany thing ist hesuffering of menand of women. Thereis no Mystery sogreat as Misery"* [13, с.36]. Це можна визначити як ідею даної казки, яка має певну філософську наповненість. Досить незвичною, навіть ще більш фантастичною, ніж увесь сюжет казки, виявляється її кінцівка (розмова Бога з Янголом).

У казці "The Night in galeand the Rose" знову репрезентовані емотивні концепти ПЕЧАЛЬ і СТРАЖДАННЯ, які вербалізовані різними мовними одиницями: *sorrow, eye sfilledwith tears, myhear twill break, pain, the secret of the Student's sorrow, tobeafraid, sacrifice* [13, с.39–46]. У казках О.Уайльда емоції жалю, смутку, страждань так тісно переплелись між собою, що їх можна розрізнити лише з точки зору номінативності, тобто стосовно використання лексичних одиниць, які використовують для прямого називання цих емоцій. Емотивні концепти ПЕЧАЛЬ і СТРАЖДАННЯ у казці "The Nightinga leand the Rose" репрезентовані на синтаксичному рівні. Автор часто використовує окличні речення: *"What a pity it is that they do not mean anything, or do any practical good!"* [13, с.44]. Повтори частотне явище в казках автора: *"One red roseis all I want, ...onlyoneredrose"* [13, с.42], *"Behappy, behappy"* [13, с.43]. У цій казці з'являються також концепти МУДРІСТЬ, ПРИСТРАСТЬ, КОХАННЯ, СМЕРТЬ, ЖИТТЯ, МРІЯ, СЕРЦЕ: *"passion has made his face like paleivory..."*; *"yet Love is better than Life"*; *"Death is a great price to pay for a red rose...and Life is very dear to all"*; *"What is the heart of a bird compared to the heart of a man?"* [13, с.39–46]. У тексті казки "The Nightin gale and the Rose" простежується емотивний концепт ЩАСТЯ, вербалізований висловом: *"Behappy"* [13, с.43]. Наприкінці казки репрезентовано концепт ЗЛІСТЬ: *"saidthestudentangrily"* [13, с.46]. Окличне речення *"Wha tasilly thing Loveis!"* [13, с.46] репрезентує емотивний концепт РОЗЧАРУВАННЯ.

Аналізуючи текст казки Оскара Уайльда "The Selfish Giant", базовим виявляється емотивний концепт ЗЛІСТЬ. Для тексту казки характерним є емотивний концепт ЩАСТЯ: "How happy weare here!" [13, с.47]; "soglad" [13, с.50]. Як зазначалося вище, базовим емотивним концептом казок О.Уайльда є концепт ПЕЧАЛЬ, який репрезентований у тексті даної казки: "the Giant felt very sad" [13, с. 50]; "his eyes weres of ull of tears" [13, с.50]. У цій казці репрезентований емотивний концепт ЗДИВУВАННЯ: "herub bed hise yes in wonder" [13, с.52].

У тексті казки "The Devoted Friend" [13, с.53–67] знову репрезентовані типові для художнього мовлення Оскара Уайльда емотивні концепти (ПЕЧАЛЬ, ЩАСТЯ, ЗЛІСТЬ, РОЗЧАРУВАННЯ, ЗДИВУВАННЯ, КОХАННЯ). Виокремлюємо у тексті казки також концепт ДРУЖБА. Для репрезентації деяких емотивних концептів у тексті казки використані окличні речення. Так, наприклад: ЗЛІСТЬ: "What a sillyquestion!" [13, с.54]; ЩАСТЯ: "How lucky!" [13, с.59]; ПЕЧАЛЬ: "Ah! That is always a very dangerous thing to do!" [13, с.67] та інші.

У текстах казок О.Уайльда "The Star Child" [13, с.68–83], "The Young Prince" [13, с.95–109], "The Fisherman and His Soul" [13, с.128–156] репрезентовано ключові емотивні концепти (ПЕЧАЛЬ, СТРАЖДАННЯ, ЗЛІСТЬ, СТРАХ, РАДІСТЬ, ЗДИВУВАННЯ, ЗЛІСТЬ, СТРАХ, КОХАННЯ, ЧАРІВНИЦТВО і ДИВО).

*Висновки дослідження.* Проведений аналіз дає змогу зробити *висновки*, що у текстах казок О.Уайльда емоційність найяскравіше репрезентована на лексичному рівні в авторському мовленні. В аналізованому ілюстративному матеріалі виокремлюємо основні емотивні концепти, що найчастіше вербалізовані за допомогою предикативного вживання прикметників і прислівників, дієслів на позначення емоційних станів героїв казок. Для художнього мовлення автора характерним є використання повторів та окличних речень, що репрезентують емотивні концепти на синтаксичному рівні. Найбільш поширеним серед емотивних концептів у текстах казок Оскара Уайльда виявляються ПЕЧАЛЬ і СТРАЖДАННЯ, ДОБРО і ЗЛО, ЩАСТЯ, РАДІСТЬ, ЗЛІСТЬ, СТРАХ, РОЗЧАРУВАННЯ, ЧАРІВНИЦТВО і ДИВО, ЗДИВУВАННЯ. Також простежуються в казках автора емотивні концепти МУДРІСТЬ, МРІЯ, КОХАННЯ, ПРИСТРАСТЬ. Засоби вираження емоційності в усіх казках автора типові для кожного з репрезентованих емотивних концептів.

Здійснений у роботі аналіз засобів вираження емоційності та особливостей їх репрезентації у текстах казок Оскара Уайльда відкриває *перспективи подальших досліджень*, які можуть бути пов'язані з дослідженням ідіостильомітця, детальним аналізом явища емотивності в художніх творах автора.

### Список літератури

1. Аникин В.П. Русские писатели и сказка / В.П. Аникин // Сказки русских писателей. – М., 1985. – С. 14–22.
2. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. Оценка, событие, факт / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – 338 с.
3. Бабенко Л.Г. Обозначение эмоций в языке и речи / Л.Г. Бабенко. – Свердловск, 1986. – 136 с.
4. Винокур Т. Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц / Т.Г. Винокур. – М.: Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2009. – 240 с.
5. Воинова В.В. Реализация категории эмотивности в англоязычной детской ли-

тературе : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / В.В. Воинова. – Санкт-Петербург, 2006. – 24с.

6. Гнезділова Я.В. Емоційність та емотивність сучасного англomовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Я.В. Гнезділова. – Київ, 2007. – 22 с.

7. Гордєєва Н.М. Англійська література : навч. посібник [для шкіл з поглибл. вивч. англ. мови] / Н.М. Гордєєва. – К.: Равлик, 1998. – 286 с.

8. Изард К.Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. – Питер : СПб., 2008. – 464 с.

9. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж, 2001. – 190 с.

10. Тананыхина А.О. Лингвостилистические особенности современной англоязычной сказки: автореф. дис. на соиск. учен.степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / А.О. Тананыхина. – Москва, 2007. – 22 с.

11. Филимонова О.Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте : [учебное пособие] / О.Е. Филимонова. – СПб.: Книжный Дом, 2007. – 448 с.

12. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В.И. Шаховский. – Воронеж, 1987. – 192 с.

13. Уайльд О. Сказки (на английском языке) / О. Уайльд. – М.: Прогресс, 1979. – 186 с.

14. Arnold M.B. Emotion and Personality. Psychological Aspects. / M.B. Arnold. – N.-Y.: Columbia University Press, 1960. – Vol. I. – 296 p.

15. Frijda N. The Emotions / N. Frijda. – N.-Y.: Cambridge University Press, 1987. – 812 p.

16. Heller A. Theory of Feelings / A. Heller. – Assen: Van Gorcum, 1979. – 244 p.

*Пикалова А.А. Особенности репрезентации эмоциональности в текстах англоязычных авторских сказок // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2012. – Т.25 (64). – № 1. Часть 1. 379-383.*

*В статье проанализированы способы выражения эмоциональности в текстах англоязычных авторских сказок; раскрываются особенности репрезентации эмоциональности в текстах сказок Оскара Уайльда. В работе выделены эмотивные концепты для репрезентации эмоций в тексте авторской сказки.*

**Ключевые слова:** эмоция, эмотивный концепт, авторская сказка.

*Pikalova A.A. The peculiarities of the representation of the emotions in the english author's fairy tales // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. VI. Vernadskogo. Series «Filology. Social communications». – 2012. – V.25 (64). – № 1. Part 1. – P.379-383.*

*The ways of the expressions of the emotions in the English author's fairy tales were analyzed in the article. The peculiarities of the representation of the emotions in the texts of fairy tales by Oscar Wilde are found out. Emotive concepts which represent emotions in the texts of the author's fairy tales are distinguished.*

**Key words:** emotion, emotive concept, author's fairy tales.

*Поступила до редакції 18.04.2012 р.*